

Hvor mange 11–12 åringer har lest *Sibirsk oppdragelse* av Nicola Liliin?
Jeg vil tippe 26 stykker. Og de snakker om litteratur hver dag – hele
året. Møt syvende klasse på Oslo Montessori. TEKST Mona Ek FOTO Niklas Hello

MORGENDAGENS LESERE

ELEVENE SITTER I RING i lokalene der 7. klasse på Oslo Montessori holder til. Thelma (12) skal lede dagens litteraturseminar. *Hundreåringen som krabbet ut av vinduet og forsvant* av Jonas Jonasson er dagens tema.

– Hva tenker dere om Allan, spør Thelma. Flere hender rekkes i været. – At han virker gal, sier en. – Jeg tror ikke en normal hundreåring ville gjort det han gjør, sier en annen. – Han virker gal, men hyggelig, sier Celina. – Jeg synes ikke han virker gal, sier en av gutta. – Men han er kanskje ikke så praktisk orientert. Han tenker bare ikke over konsekvensene. – Jeg tror han er dum, sier Live. – Han røper jo hvordan atombomben blir lagd. Thelma forsøker å styre debatten. – Han er smart! Parth ser rundt seg. – Han er smart, men ikke på en normal måte, fortsetter han. Det er en snakkesalig gjeng. Alle vil bidra, og alle har meninger. Ingen er redd for å si noe.

Læreren Patrick Magnussen startet opp litteraturprosjektet for et par år siden. Frem til elevene er 12 år, er det utviklingen av individet som står sentralt i Montessori-filosofien. Etter de er blitt 12 år, er det felleskapet som skal bygges. Barna skal fungere i grupper eller i små samfunn. – Vi ønsker å bygge dette samfunnet med litteraturen som et av elementene. Elevene kan snakke sammen med litteraturen som felles referanse, forteller Patrick.

Dagens litteraturseminar er delt i to. Mens den ene gruppen diskuterer Allan Karlsons liv og meninger, sitter det en mindre gruppe i rommet ved siden av. De er i ferd med å avslutte *Udødelighetens elixir* av Gabi Gleichmann – en 600 siders slektskrønike med europeisk og jødisk kultur som bakteppe. Nivået er imponerende høyt. Samtalen dreier seg om barn utenfor ekteskap, homofili, voldelige fedre og skyld. Jeg drister meg til å spørre om de synes det er vanskelig å lese *Udødelighetens elixir*. Ja, sier alle sammen. Eller ganske vanskelig, skyter Didrik inn. – Vi må konsentrere oss veldig, sier Ella.

7. klasse spontananmelder bøker de har lest:

Elevene startet året med å lese Philip Pullmans *Det gylne kompasset*. – Den er litt opp og ned, men det er en fin beskrivelse av en magisk verden, sier Jakob. – Og en fin blanding av fantasi og vitenskap, tilføyer Herman. Alle liker Salingers *Catcher in the Rye*. Hovedpersonen frykter det å bli voksen. Mange voksne angrer på at de ble det, sier en av gutta. Jakob har lest Heidi Linde: *Sug*. – Jeg liker den, men det er mange bøker som er bedre. *Drageløperen* var tung for mange. – Den likte jeg ikke, sier Jakob. – Eller – den var godt skrevet, men den var så grusom. De andre nikker. – Jeg har også sett filmen, fortsetter han. – Boken er verre enn filmen. – *Lord of the Flies* er favorittboken min, sier Ella. Elevene begynner å diskutere hvorfor det gikk så galt på øya. De glemte å fokusere på å overleve, er konklusjonen.

Jakob, Herman og Didrik nikker. – Fortellingen hopper mye i tid, og det er mange personer å forholde seg til, sier Herman. – Dessuten er ikke fortelleren særlig pålitelig. Han er jo løgneren i familien, påpeker Didrik.

På bordet ligger det en bunke med bøker elevene allerede har lest gjennom året. I tillegg til *Hundreåringen som krabbet ut av vinduet og forsvant*, *Sibirsk oppdragelse* og *Udødelighetens elixir* har de også lest bøker som *Drageløperen*, *Det gylne kompasset*, *Lord of the Flies*, *Animal Farm*, *Dogge*, *Sug* og *The Curious Incident of the Dog in the Night-Time*. Hver dag setter klassen av en halvtime til å snakke om bøkene de leser. De kaller det litteraturseminar og er et sted der de kan luften sine tanker og refleksjoner med litteraturen som støtte. Da klassen startet med seminarerne, varte de i fem minutter og ble ledet av lærerne. Nå varer de opptil en halv time, og elevene er seminarledere på rundgang. Hva tenker elevene selv om dette?

– I begynnelsen syntes jeg det var vanskelig. Jeg var ikke så motivert til å starte på et nytt kapittel. Men nå gleder jeg meg, sier Jacob. – Før leste jeg bøker uten å få noe særlig med meg, innrømmer Ella. – Men nå sitter vi og tolker bøker. Det er veldig moro. Det er krevende, men det har blitt lettere å lese. – Jeg grudde meg litt til å starte med litteraturseminarene, sier Didrik. – Men så var det ikke så ille, likevel! Vi har lært å lese bøker på forskjellige nivåer, og vi lærer å tenke på en annen måte. For eksempel da vi leste *Dogge*. Det er så mange ulike måter å tolke den boken på. Nå synes jeg at en halvtime er altfor lite. De andre nikker. – Jeg gleder meg til å gå på skolen og snakke om bøkene. Det får oss til å forstå det vi leser. Vi lærer av hverandre, sier Herman.

Det er også friske diskusjoner, og elevene er tidvis sterkt uenige. Som da de leste *The Curious Incident of the Dog in the Night-Time*. Igjen gikk diskusjonen på om hvorvidt hovedpersonen var gal eller intelligent. I starten var seminarerne mest om hva boken handlet om, for å sjekke at alle hadde forstått innholdet. Nå snakker de

mer om det de kaller tenkespørsmål – om bokens tema, moralske spørsmål og fortellergrep.

Sibirsk oppdragelse er favorittboken til mange i 7. klasse på Oslo Montessori. – Boken gir oss et annet perspektiv, sier Ella. – Den handler liksom om hederlige kriminelle, føyer Didrik og Herman til. Men de innrømmer at de ikke orket å lese alt og legger samtidig ut om de verste scenene. Det er tydelig at boken har gjort et enormt inntrykk. En av elevene var til og med utplassert en dag på tatoveringsstudioet TRO, HÅP & KJÆRLIGHET med et sterkt ønske om å bli tattoo-artist. Men er det noen bøker de ikke liker? *Animal farm*, roper alle i kor. Den er skrevet på en døll måte. Greit at den handler om den russiske revolusjonen, men må det være så kjedelig? Herman forsøker å moderere gruppa. – Den var ikke dårlig, men mindre spennende, sier han diplomatisk. Som for ikke å såre noen.

– Barn er ambivalente. De ønsker å være en del av felleskapet og samtidig være selvstendige individer. Litteraturen gir rom for begge deler, sier Patrick Magnusen. – Ved å lese det samme får elevene en felles litterær referanse, samtidig som tankene er individuelle. Bonusen er at elevene også gjør det bedre i andre fag. Lesing er forutsetningen for alle andre fag – også matematikk. Det er en generell mangel på litteraturlæsning i skolen. Når vi starter året, er de fleste elevene nokså dårlige til å lese romaner. Og enda dårligere til å snakke om dem. Men det løsner etter kort tid. Vi ønsker at veien inn til litteraturen skal være enklest mulig, så vi leser og snakker om bøkene i stedet for å lese og skrive om dem.

Det jobbes med å etablere gode lesevaner hos barn og unge. Kulturminister Hadia Tajik varslet tidligere i år at hun ønsket et krafttak for å øke barn og unges leselyst. Montessori-undervisningen er lagt opp slik at vi har

mulighet til å få kontinuitet i lesingen, sier Patrick. – Det er dette som er nøkkelen til suksess. Erfaringen er at vi må lese og snakke om litteratur hver dag, ikke én gang i uken. I den nasjonale lærerplanen står det ikke noe sted at elevene skal lese romaner, bare at de skal lese et utvalg tekster. Dette gir ikke samme nærhet til stoffet, og leseleden uteblir. Lesing blir morsommere jo mer du leser. Romanlesing innbyr til individuell forming av personligheten. Elevene stilles overfor etiske og moralske valg. I hva ville de gjort i de ulike situasjonene? Ofte bytter de holdning til karakterene i løpet av lesingen.

Elevene leser ikke på skolen. Det må de gjøre hjemme. – Det krever ganske mye av elevene, forteller Patrick. – De fleste leser mellom en halv og én time hver dag.

Foreldrene må jo synes dette er helt fantastisk også? – Ja, de synes dette er veldig fint! Det er vi som velger ut bøkene klassen skal lese, legger Patrick til. – Vi forsøker å finne bøker der hovedpersonen er rundt 13 år. Det er viktig at elevene kan identifisere seg med det de leser på en eller annen måte. Vi ønsker at elevene skal knytte seg til romanuniverset. Det er der refleksjonene og diskusjonene oppstår. Dette er en utrolig spennende måte å bruke litteratur på, fortsetter Patrick ivrig.

– Litteraturen gir oss muligheten til å diskutere temaer på en måte vi ikke får til ellers. Det er et helt annet univers å spille på, og det er gøy å høre på elevene. Vi blir introdusert for ting de tenker på, og litteraturen tillater at elevene kan snakke om de vanskelige tingene fordi de snakker gjennom en stedfortreder. Det er befriende å snakke om tabubelagte temaer når du kan gjøre det gjennom en tredjeperson. Det åpner diskusjonen. Mens mediene er opptatt av at det er færre og færre som leser, leser vi mer enn noen gang. Nesten litt motstrøms. Det er fantastisk måte å snakke med elevene på, og det er inspirerende å se at litteratur virkelig betyr noe for dem. Det er ikke så mye som skal til, legger han til.

Tilbake i gruppen med *Hundreåringen* har Thelma dreid samtalen over til oppbyggingen av historien. Det er to parallelle historier, der nåtidshistorien er fra 2005. Allan skal feire hundreårsdagen sin, men rømmer fra gamle hjemmet han er plassert på. Samtidig er det en reise gjennom forrige århundre. – I begynnelsen syntes jeg det var litt kjedelig, sier Parth. Jeg skjønnte først ikke hva de to historiene hadde med hverandre å gjøre. Men så begynte jeg å se sammenhengen. Celina henger seg på. – Jeg synes den var veldig annerledes. Jeg skjønner bare ikke hvordan forfatteren har kommet på den historien. Hvordan han har fått den til å henge sammen, rett og slett?

Fotografen og jeg takker for besøket og rusler ut i solskinn. Tankefulle. – Jeg har et sterkt behov for å gjøre noe lurt, sier Niklas idet han går ut av bilen. Jeg har ingen problemer med å forstå hva han mener. Resten av dagen tenker jeg på det Patrick sa under besøket: «Det er ikke så mye som skal til».

Mona Ek er kommunikasjonsansvarlig i Aschehoug Litteratur.

